

Stórfingin út gáva

Fyrsta leksikon á føroyskum

Jógvan Isaksen
ummælir

Heimur okkara. Alfrøði 1.
Bókadeild Føroya
Lærarafelags & Føroya
Skúlabókgagnrunnur 1992.
328 síður í stórum broti.

Eg havi sitið í fímar og blaðað og lisið og kundi hildið áfram leingi aftrat. So rík og fjølbroytt og forvitnislig er »Heimur okkara. Alfrøði 1«. Tað er líka við, at eg ynskti meg barn aftur, og at eg fekk eina slíka bók í jólagávu. So hevði eg krógvað meg í einum króki, og eingin hevði sæð í hálafærðina á mær, fyrr enn høgðin var av ella bókin liðug.

Barnaleksikon

Hóast tað ikki stendur í føroysku útgávu, so er hon fyrst og fremst ætlað børnum, og í Danmark er heitið »Gyldendals store børneleksikon« og vart verður gjørt við, at hon er til børn úr fyra og upp í fimtan ár.

Men vaksni fáa eisini fragd av at lesa í henni, og fyri smærri børnum er tað sjálvsagt eisini neyðugt, at hesi eru uppi, tá ið frágreiðingar skulu gerast. Annars er hetta bindið so á tremur av myndum – fátúsundatali – at eisini børn, sum ikki duga at lesa, eiga at fáa nógv burtunur.

Alexandur Mikil og Cowboyar

Hvat stendur so í »Alfrøði

ini«? Alt ímillum himmal og jørð um alt ímillum himmal og jørð. Her kanst tú lesa um Aleksander Mikla, um Tutankahmon, elektronikk, djór av øllum sløgum, um rúmdarmenn og assýrar, um bókmentir og um fløgg, um cowboyar (soleiðis eita teir!) og um kirkjuna, um handil og um dinosaurar, um kol og um Kina og um mangt, mangt annað. Tað er ikki smávegis av vitan, sum er kroyst inn í hesa bók.

Stubbarnir um tey ymsu evnini eru ikki drúgvir, men í endanum á hvørjari grein verður so víst til aðrar greinir, sum onkursvegna snúgva seg um sama evni. T.d. er greinin um Føroyar ein opna, og niðast á breiddanum verður víst til evnisordini: EF, Ævintýr, Fiskiskapur og Norðurlandasøgna, og síðutøl eru sett við. Í endanum á øðrum bindi, sum kemur komandi ár, er umframt eina stutta alfrøði við teimum týðningarmestu árstølunum í heimsøguni, heimskort o.a. eitt innihaldsvirlit við einum 6000 leitorðum (talið sambært donsku útgávu). Tvs. at lesarin á skjótasta hátt kann finna fram til eitt hvørt evni, og hvar tað verður umrøtt. Undir evninum verður síðani víst til greinir í ætt við hetta. Tá ið bæði bindini eru komin, fara hesi

amboð at gera fyrstu alfrøðina á føroyskum til eitt stak hent og upplýsandi leksikon.

Ensk og dansk fyrimynd

Í prentkollinum (kolofonini) stendur, at »HEIMUR OKKARA er mest eftir ensku alfrøðini Children's Illustrated Encyclopedia. Føroyska alfrøðin er komin í lag í samarbeiði við Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København. Alfrøðin kemur út samstundis í Noregi, Svøríki, Danmark og Føroyum».

Útgávan er sjálvsagt merkt av fyrimyndunum, soleiðis at lesarin fær fatanina av, at hon í høvuðsheitum er eitt enskt-danskt verk. Tey nógvu dømini eru greiddiga sæð úr fyrst og fremst enskum sjónarhorni og síðani í minni mun úr donskum. Ritstjórnin hevur roynt at pota eitt sindur av føroyskum inn í tekstin, men við hendinga undantaki er hetta bert snøklar. Einasta serføroyska greinin er – haldi eg – hon um kirkjuna. Hetta sigur aftur fyri ikki so lítið um okkara samfelag.

Fremmant sjónarhorn

At føroyska útgávan er týðing av donsku útgávu, sæst eisini av, at alfabetið mini enn so altíð verður hildið. Dømi: Millum »Blómur og urtir« og »Bólt-spæl« stendur »Høggu-slokkar«; á donskum »Blæksprutter«. Stavrøðin kann sostatt ikki fylgjast, men tað ger ikki petti, tá ið alfabetiskt virlit stendur fremst, og so leitorð koma aftrat í seinna bindi.

Eitt frávik í mun til

donsku útgávu er, at hendan er í fyra bindum pluss eitt myndaatlas. Føroyska alfrøðin er, sum longu nevnt, í tveimum bindum og utan atlas. Færri bind gera ætlandi útgávu biligari – hon kostar eitt sindur minni enn tann danska at keypa – og eitt heimsatlas er longu ávegis frá Føroya Skúlabókgagnrunni.

At sjónarhornið ikki er føroyskt skal heldur ikki brigsast forløgnum, tí hetta hevði snøgt sagt ikki borið til. Ein útgáva av hesum slagi er ómetaliga kostadarmikil, og skandinavisku londini hava lænt eina enska fyrimynd, tí hjá teimum hevði heldur ikki borið til utan hesa. Vilja vit hava eitt leksikon á føroyskum, mugu vit sættast við, at tað v fyrstan tíð er gjørt til eitt av heimsálunum. Síðani kunnu vit so innan ávísar karmar royna at tillaga tað til føroysk viðurskipti.

Løyniløgreglumaðurin Marlowe

Er so einki at finna? Jú, sjálvsagt er nakað at finna at í so drúgvum verki, men tað er einamest smáputl. T.d. stendur í einum árstalsvirliti undir bókmentum, at Heðin Brú í 1930 »skrivur Lognbrá«. Lognbrá kom út hetta árið, men hon er skrivað í 1927.

Undir somu grein er Raymond Chandler viðgjørdur, og hansara »private eye« Philip Marlowe verður nevndur »løyniløgreglumaður«. Eg veit, at tað er torført at finna eitt brúkligt føroyskt orð, men »løyniløgreglumaður« kann brúkast sum rúsdrekka-roynd. Hartil hevur Marlowe hvørki nakað við »løg-

reglu« ella »løyniløgreglu« at skaffa.

Annar er málburðurin yvirhøvur lættur og flóandi, setningarnir gemeindir og bert hendinga torskind orð rekast uppi. Hetta eru einahelst staðanøvn sum Grønhøvdaoyggjar fyri Cap Verde, Sikiloy fyri Sicilia, (upprunanøvnini standa tí í hesum førum í parentes), Sansibaroy fyri Zanzibar o.m.o.

Greinimar um elektrisitet, elektronikk og tilfikt eru tó tyngdar av orðasmíði: ravhús fyri akkumulator, ravlød fyri battari, ravmangssgeri fyri generator, spennbroyt fyri transformator, farkleiv fyri transistor, skamatøli fyri... tað mugu gudarnir vita! Vóru altjóðaorðini ikki í flestu førum sett við, skilti ikki ein djævol tekstin.

Ein lítlan spurning havi eg eisini. Hvussu ber tað til, at atlas sleppur at eita atlas, tá ið leksikon má broyta navn til alfrøði?

Eitt bragd

Tað er eitt lítið bragd, at tað við stuttari skotbrá hevur lukkast Bókadeild Føroya Lærarafelags at fáa hetta verk út á føroyskum. Teir týðarar og vegleiðarar, sum verða nevndir í prentkollinum, mugu hava arbeitt alt samdøgrið, tí mær vitandi fór forlagið ikki av álvara upp í samstarvið fyrr enn fyrst í hesum árinum. Hartil hevur tað eydnast teimum at dagføra upplýsingarnar, soleiðis at tað t.d. í stubbanum um kríggj og hungur í Afrika stendur: »Í 1992 var so stór hungursneyð, at 25 milliónir fólk vóru hött«.

Hetta er up to date við lít. Bókadeild Føroya Lærarafelag og Føroya Skúlabókgagnrunnur hava stóra tøkk uppiborna fyri at hava átið sær hesa megnarútgávu.

Jógvan Isaksen

Matur og mentan til sølu í Norðurlandahúsinum

Ulla Bøje Rasmussen og Andreas Fischer Hansen, hava nú framleitt nøkur sjónbond av tí nýggja Mykinesfilminum »Tre blink mod vest« til sølu í Norðurlandahúsinum. Sjónbondini kosta kr. 175,- og eru til sølu í Norðurlandahúsinum á VHS-bondum. Mykinesfilmurin hevur fingið eina stórvingna móttöku í Danmark, og aftan á júl, fer Norðurlandahúsið at visa filmin fleiri ferðir í tí stóra salinum.

Afturat Mykinesfilminum selir Norðurlandahúsið eisini sjónbond við teimum báðum filmunum við Sissel Kyrkjebø, pakkar av 4 jazzplakatum fyri alt kr. 50,- og eisini eru árbøkur og aðrar bøkur til

sølu. Á tí nýggjastu fløguni hjá Sissel Kyrkjebø »Gift of Love« er Óli Poulsen tann avgerandi producenturin. Fleiri av tónleikahandlunum hava ta nýggjastu fløguna har Sissel Kyrkjebø syngur tónleik, hon ikki hevur roynt áður, og vit møta Óla Poulsen, sum er vorðin eitt altjóða navn innan tónleikafamfrøslu.

Kaffistovan í Norðurlandahúsinum er opin gerandisdagar frá kl. 10.00 til kl. 18.00 allar dagar burtursæð frá jóla- og nýggjársdøgnum. Bæði gløgg og finskir pirogar eru til sølu í desembermánaði.

Í húsinum eru eisini fleiri framsýningar, sum verða inntil januar mánað.

Bilur til sølu

Ljósabrúnnur Daihatsu Charmant, árg. 84, sýnaður í 92, í góðum standi – bíliga til sølu.

Tlf. 43142

Blindastovnur Føroya

hevur opið mánadag-tríggjadag kl. 9-16.
Telefonir: 18222 og 19288.